

Groot en klein goud in Suriname

De informalisering en ordening van de goudwinning

*M. de Theije en M. Heemskerk**

De goudwinning in Suriname is al decennia lang een bron van conflict. Conflicten tussen goudzoekers en lokale bevolking, tussen grootschalige goudbedrijven en de kleine gouddelvers, tussen de overheid en de *porknokkers* en *garimpeiros*. De regering Bouterse-Ameerali kondigde al snel na haar aantreden in augustus 2010 aan dat er een operatie 'Ordering Goudsector' zou komen. 'Deze operatie moet ordening brengen in de onoverzichtelijke situatie op de goudvelden en in het algemeen het centrale gezag in het binnenland herstellen', verklaarde Bouterse in een van zijn eerste speeches als president.¹

Het is niet de eerste keer dat de overheid probeert orde in de 'chaos' te brengen en de kleinschalige goudwinning te formaliseren. Eind jaren negentig, onder de NDP-regering van Wijdenbosch, toen de toestroom van *garimpeiros*, de Braziliaanse goudzoekers, groot was, moesten alle niet-Surinaamse personen werkzaam in de goudwinning een werkvergunning kopen à US\$ 200, die jaarlijks moest worden vernieuwd (De Theije, 2007).² Sommige Brazilianen hebben het pasje dat ze als bewijs kregen nog bewaard. Er was geen

* Dr. Marjo de Theije is antropoloog en werkzaam bij de Vrije Universiteit en het CEDLA, beide in Amsterdam. Ze coördineert het GOMIAM-project (Small-scale gold mining and social conflict in the Amazon: Comparing states, environments, local populations and miners in Bolivia, Brazil, Colombia, Peru, and Suriname) in het CoCooN-programma van NWO over conflict en samenwerking rond natuurlijke hulpbronnen. Dr. Marieke Heemskerk is antropoloog en woont en werkt als consultant in Suriname. Voor haar proefschrift (2000) analyseerde zij de factoren die de goudboom in Suriname veroorzaakt hebben.

1 Op 21 december 2011, tijdens de installatie van drie commissies die deze ordening tot stand moeten brengen, vervolgde de president: 'In de chaotische situatie waarin de sector zich bevindt, vraagt het veel durf en saamhorigheid om ordening te brengen.'

2 Deze 'registratie' vond niet plaats bij de Dienst Arbeidsbemiddeling (Sectie Werkvergunning Vreemdelingen) van het ministerie van Arbeid, Technologische Ontwikkeling en Milieu (ATM) of Vreemdelingenzaken van het ministerie van Justitie en Politie, waar gebruikelijk de vreemdelingenregistratie plaatsvindt, maar in een hotel.

wettelijke grondslag voor deze heffing, en de opbrengst van de registratie is indertijd verduisterd (Healy en Heemskerck, 2005, p. 21-22).

Deze corruptie was voor de regering Venetiaan bij haar aantreden in 2000 aanleiding om de pasjesregeling af te schaffen.

Meer recent zijn er verschillende zogenoemde 'clean sweep'-acties geweest, waarbij teams van militairen en politieagenten een gebied binnengingen op zoek naar 'criminelen' en 'illegalen'. De criminelen werden niet gevonden en 'illegaal' bleek een rekbaar begrip. In het Benzdorpgebied was in augustus 2008 de grootste overtreding waarop mensen gepakt werden dat ze geen winkelvergunning hadden of niet alle aankoopbonnen konden tonen van de handelaar waar of het materieel waarmee ze werkten. De in beslag genomen goederen werden vervolgens weer verkocht in hetzelfde gebied. Ook in beslag genomen *All Terrain Vehicles* (ATVs), de gebruikelijke vorm van transport in de goudvelden, konden door de eigenaars weer worden teruggekocht bij de militairen. Door deze transacties was de actie voor de overheid een financieel succes, maar in de goudvelden was niets veranderd toen de politie en militairen na een paar dagen weer vertrokken waren.³

De conflicten en de 'wanorde' (die de ordening nodig maken) in de goudwinning kunnen worden verklaard door het informele karakter van de sector. Wet- en formele regelgeving, en meer nog de controle daarop, zijn afwezig. De Surinaamse Mijnbouwwet dateert uit 1986, toen informele goudmijnbouw op handmatige manier geschiedde en er nauwelijks buitenlanders in de sector werkten. De wet biedt geen houvast voor de manier waarop vandaag de dag het grootste deel van het Surinaamse goud gewonnen wordt: in onafhankelijke en informele teams van goudzoekers die werken met zwaar materieel en van wie velen Braziliaan zijn. Over een nieuwe mijnbouwwet wordt al lang nagedacht, maar de regering koos nu voor het instellen van een commissie die belast is met de ordening van de sector. De commissie heeft zich de eerste maanden gericht op het registreren van de gouddelvers op enkele van de locaties. Tijdens een eerste veldmissie werden de namen van de goudzoekers genoteerd. In een volgende fase is er sprake van registratie, niet alleen van de personen die worden aangetroffen, maar ook van de machines en andere bezittingen. Op verschillende plaatsen zullen

3 Marjo de Theije heeft tientallen betrokkenen hierover geïnterviewd.

'mijnbouwunits' worden gevestigd, waar de registratie kan geschieden, maar waar ook goudopkoop en belastinginning plaats zullen vinden.

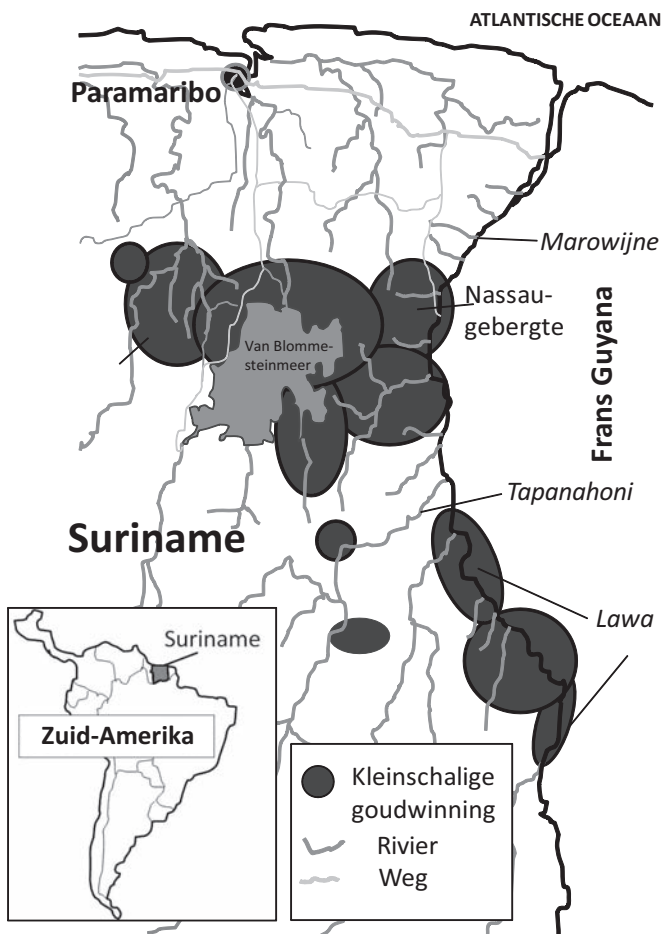
In dit artikel gaan we nader in op de conflicten over de goudwinning in Suriname. We beginnen met een kort overzicht van het economische belang van de goudwinning voor het land. Daarna presenteren we de voornaamste belanghebbenden in de kleinschalige goudwinning en gaan we dieper in op de informaliteit en de ervaren chaos, die de wens tot ordening motiveert. Vervolgens bespreken we waarom de grootschalige mijnbouw door velen als een oplossing wordt gezien. Ook grootschalige mijnbouw veroorzaakt echter conflicten in Suriname, onder meer omdat de kleinschalige gouddelvers, *porknokkers* en *garimpeiros*, verdreven worden van de concessies die buitenlandse maatschappijen hebben verworven.

Het economische belang van de goudwinning

De keuze van de Surinaamse regering om in te zetten op goud is een logische. De drie grondstoffen bauxiet, olie en goud vormen samen 95% van de export van het land, waarbij de goudproductie stijgt en die van bauxiet drastisch afneemt. Goud zal in 2011 wellicht het belangrijkste exportproduct zijn. De uitzonderlijk hoge goudprijs levert een positieve bijdrage aan de economische groei van Suriname. In 2008 kwam ruim een derde van de overheidsinkomsten uit bauxiet, olie en goud, en met het aflopen van de bijdrage uit de Nederlandse verdragsmiddelen zal dit aandeel nog oplopen. Bovendien biedt de goudsector, na de overheid, de meeste arbeidsplaatsen in het land (IMF, 2010, p. 82).

Goud komt voornamelijk voor in Oost-Suriname en in het gebied rond het Van Blommesteinmeer (zie figuur 1). Tot 2004 werd al het goud in Suriname gewonnen door kleinschalige goudzoekers (tabel 1). Hoewel er intussen verscheidene grote ondernemingen actief zijn in de goudwinning, is het grootste deel van het Surinaamse goud nog steeds het resultaat van het werk van *porknokkers* en *garimpeiros*. Naar schatting werken er zo'n 15.000 gouddelvers in het binnenland van Suriname. Soms opereren deze gouddelvers individueel, met een metaaldetector en een batée, maar meestal werken ze in teams van zes tot acht personen met een set van hogedrukspuiten en motoren, een sluice box, en vaak ook een graafmachine.

Figuur 1 Goudwinningsgebieden in Suriname

In 2009 kwam iets meer dan 40% van het goud dat geproduceerd werd uit de Gros Rosebelmijn ten noorden van het Van Blommesteinmeer, op ongeveer 100 kilometer van Paramaribo. Deze mijn is voor 95% in handen van IAMGOLD,⁴ terwijl de

4 Het Canadese IAMGOLD is een van de grote mijnbouwbedrijven op de internationale markt. IAMGOLD bezit acht operationele mijnen in drie continenten, waarvan de Surinaamse de grootste is (zie www.iamgold.com).

Surinaamse overheid de overige 5% bezit. IAMGOLD verwacht nog tot 2022 door te kunnen werken in dit gebied. In 2010 rapporteerde de firma de productie van ruim 12 ton goud (395.000 troy ounces) op haar website (tabel 1).

Tabel 1 Totale hoeveelheid goud geëxporteerd uit Suriname

Jaar	Export	Export	Totaal	% officiële
	kleinschalige	IAMGOLD		goudexport
	Kg	Kg	Kg	%
2002	1.702,24		1.702,24	100
2003	11.710,65		11.710,65	100
2004	12.705,38		12.705,38	100
2005	11.655,16	10.917,32	22.572,48	51,6
2006	11.955,67	9.455,458	21.411,13	55,8
2007	13.833,52	7.962,491	21.796,01	63,5
2008	16.222,71	10.264,15	26.486,86	61,2
2009	16.486,61	12.099,25	28.585,86	57,7

Bron: Heemskerk, 2010

De directe opbrengst uit de kleinschalige goudwinning bestaat voor de overheid uit de 1% royalty die geheven wordt bij de verkoop van goud. Suriname heeft acht legale goudopkoopbedrijven, waarvan vijf ook gemachtigd exporteurs zijn. Zij registreren het goud bij de Centrale Bank van Suriname voor de uitvoer en dragen de 1% royalty af (Heemskerk, 2010, p. 25-30). Daarnaast moet inkomsten-, loon- en vermogensbelasting worden betaald, maar tot nu toe is daarvan weinig terechtgekomen. Uit een inventarisatie door de Belastingdienst bleek dat van de negentien bedrijven (nv's en bv's) die aan goudwinning doen, elf geen aangifte deden over het voorgaande jaar. Van de acht die wel aangifte deden, maakten er vier geen winst en de resterende vier betaalden samen 8.000 SRD (ruim € 2.200 per 31 december 2010). Ook van de individuen die in de goudsector werken, doet twee derde geen aangifte en degenen die wel iets afdragen, betalen gemiddeld maar 2000 SRD (ongeveer € 550). De overheid profiteert in grotere mate van de winsten van IAMGOLD, omdat zij 5% van de aandelen in handen heeft. Het bedrijf betaalt 2,25% royalty aan de Surinaamse overheid (in puur

goud) en wanneer de prijs van goud boven de US\$ 425/troy ounce stijgt, zoals nu het geval is, betaalt IAMGOLD Buitengewone Royalty van 6,5% (in geld) over het meerdere.⁵ Daarbovenop betaalt IAMGOLD inkomstenbelasting (36% van de nettowinst) en 25% loonbelasting. In totaal betaalde het bedrijf in 2010 US\$ 128,5 miljoen aan belasting. Bij IAMGOLD werken 800-1.200 mensen, van wie de meesten Surinamer zijn. In 2010 ontvingen deze werknemers US\$ 32 miljoen aan salarissen. De economie profiteert ook door de toelevering van bijvoorbeeld de zware tractoren, vrachtwagens en voedingsmiddelen (Fritz-Krockow, El Masry e.a., 2009, p. 83). Voor de bevolking in de directe omgeving van de grote mijn zijn er voordelen in de vorm van *community projects* die IAMGOLD financiert, zoals de bouw van gemeenschapshuizen.

Maar ook de kleinschalige mijnbouw heeft een grote invloed op de economie in het binnenland en in Paramaribo. Voor de kleinschalige mijnbouw zijn nog veel meer materialen nodig, zodat er een grote handel is in graafmachines, bulldozers, tractoren en ATVs, en natuurlijk de reserveonderdelen daarvoor, om de paden aan te leggen, de pits te graven en mensen en goederen te vervoeren (Fritz-Krockow, El Masry e.a., 2009, p. 83). Dat alles wordt over de weg, maar meestal over de rivier of door de lucht, naar de goudvelden vervoerd. De goudwinning is goed voor minstens 75% van alle binnenlandse vluchten in Suriname (Fritz-Krockow, El Masry e.a., 2009, p. 83), en waarschijnlijk voor een nog groter deel van alle vervoer over de rivieren. Zowel de goudwinning zelf als het vervoer van alle materieel naar de goudvelden toe vereist een grote hoeveelheid brandstof. Naar schatting worden jaarlijks zo'n 15 miljoen liter dieselolie en 50.000 liter smeermiddel gebruikt in de kleinschalige mijnbouw (Fritz-Krockow, El Masry e.a., 2009, p. 83).

Ook de bijdrage van de kleinschalige mijnbouw aan de nationale economie is daarmee veel groter dan de opbrengst van het goud alleen. Bovendien is er in het binnenland nauwelijks andere economische activiteit. Onderzoek heeft uitgewezen dat 90% van de gezinnen in de dorpen langs de Tapanahoni, Marowijne en Lawa en in het Brokoponggebied geheel of gedeeltelijk financieel

5 Bijvoorbeeld: toen de prijs van goud 1.200 US\$/ounce was, betaalde het bedrijf een additionele royalty van US\$ 50,38/ounce (6,5% * US\$ 775). Andere heffingen en belastingen zijn gerelateerd aan de mijnbouwrechten en worden betaald in geld, zoals concessieheffingen en exploratie- en exploitatierechten.

afhankelijk is van de kleinschalige goudwinning (Heemskerk, 2009, p. 35). Ook de Brazilianen die in de Surinaamse kleinschalige goudsector werken, besteden een groot deel van hun geld in Suriname. Veel Brazilianen hebben hun gezinnen in de stad, en degenen die alleen zijn, spenderen het grootste deel van hun geld aan vertier – in de goudvelden of in de stad. Zo druppelt het geld uit de kleinschalige mijnbouwsector door in bijna alle lagen van de Surinaamse economie.

Kleinschalige goudwinning als probleem

Wie de Surinaamse kranten erop naslaat, zal gemakkelijk tot de conclusie komen dat de goudwinning een groot maatschappelijk en milieuprobleem is. De kleinschalige goudwinning wordt geassocieerd met chaotische, illegale en criminele activiteiten. De twee bevolkingsgroepen die het actiefst zijn in de goudwinning, de Brazilianen en de marrons,⁶ worden vaak neergezet als criminelen die de natuur vernielen en het goud dat ze delven het land uitsmokkelen. De uitbarsting van geweld in Albina op kerstavond 2009 was voor velen het bewijs dat de handel en wandel van de Ndjuka marrons en/of Brazilianen die zich met goudwinning bezighouden, niet deugt.⁷ Toch is de goudwinning na de overheid de sector met de grootste werkgelegenheid in het land. Hoe kan een sector zo'n slechte reputatie hebben? Wie zijn de mensen die erin werken en op welke manier zijn zij verbonden aan de goudwinning? Voor de marrons is de goudwinning een fenomeen waarmee zij van oudsher bekend zijn. Al sinds de negentiende eeuw komen vreemdelingen goud zoeken in hun woon- en leefgebied, en al net zo lang verdienen zij geld aan het leveren van diensten (vooral transport) en soms ook door zelf goud te delven (De Theije, 2008). De sector is in de laatste twintig jaar almaar gegroeid, zowel door de toestroom van

6 Marrons zijn afstammelingen van Afrikanen die zichzelf in Suriname in de zeventiende en achttiende eeuw uit de slavernij bevrijdden en zich in het oerwoud vestigden, waar zij een eigen cultuur ontwikkelden. Er zijn in Suriname zes verschillende marronvolken (Ndjuka, Saramaka, Paramaka, Aluku, Matawai en Kwinti). Marrons worden ook wel bosnegers of boslandcreolen genoemd.

7 De lezersreacties op krantenberichten in *De Ware Tijd* (online) en sites als Mamjo Forum geven een indruk van de opvattingen van sommige Surinamers.

goudzoekers als door het inzetten van zwaarder materieel waarmee grotere gebieden kunnen worden bewerkt. Marrons werden steeds vaker ook zelf ondernemers in goud en bestreden de claims van buitenstaanders op toegang tot het goud (De Theije, 2008). De traditionele autoriteiten van de dorpen in het binnenland treden op alsof zij concessiehouders zijn en innen percentages van de goudopbrengst bij de *porknokers* en *garimpeiros*. De concessies die door de Geologische Mijnbouw Dienst (GMD) aan stadsbewoners of buitenlandse bedrijven worden gegund, worden niet altijd gerespecteerd en geaccepteerd. Terwijl we dit schrijven is er een conflict gaande in het stamgebied van de Paramaka marrons, waar de overheid de lokale gouddelvers wil verwijderen van een gebied dat in concessie is uitgegeven aan Newmont Mining, een Amerikaans bedrijf dat een mijn wil ontwikkelen in dit gebied.

In de goudvelden zijn de Brazilianen doorgaans in de meerderheid. Slechts in enkele gebieden worden zij geweerd door concessiehouders of lokale goudzoekers, bijvoorbeeld aan de Sellakreek en recent ook op een aantal plaatsen in het Brownsweggebied (Heemskerk, 2010). Elders zijn de Braziliaanse goudzoekers over het algemeen welkom. Zij dragen percentages van het gedolven goud af aan de plaatselijke gezagdragers en concessiehouders.

Op plekken waar veel Brazilianen wonen, zijn in de loop der jaren verschillende grotere nederzettingen van honderden mensen ontstaan, zoals Benzdorp aan de Lawa en Vila Brasil in het Matawaigebied. Daar is een concentratie te vinden van winkels, bars en bordelen. Portugees is er de voertaal, die ook door de marrons wordt gesproken (De Theije, 2008; De Theije en Heemskerk, 2009b).

Marrons en Brazilianen zijn niet als enige bevolkingsgroepen actief in de goudwinning. De concessies zijn veelal in handen van zakenmensen uit de stad. Zij hebben functionarissen in dienst (*security* genoemd) die in de gaten houden wie er in het bos werken, er de rust handhaven, en het (onwetmatige) 'percentage' innen bij de gouddelvers. Een andere groep zijn de machinisten van graafmachines en monteurs uit de stad. Zij zijn in dienst bij de grotere ondernemers in het goud of voor concessiehouders en werken voor een vast maandsalaris. Ten slotte zijn er de – vaak in de stad wonende – handelaren in olie, machineonderdelen en levensmiddelen. De laatste jaren gaat het ook steeds vaker om Chinese migranten.

De overheid uit Paramaribo heeft weinig zicht op het reilen en zeilen in de goudvelden, omdat zij te midden van al de hierboven beschre-

ven actoren de grote afwezige is. De arrangementen die goudzoekers, traditionele autoriteiten en concessiehouders overeenkomen, vallen buiten de nationale wetgeving, maar worden in de praktijk in het binnenland door de verschillende actoren gerespecteerd. Er is dus niet zozeer sprake van wetteloosheid, als wel van ándere, ongeschreven wetten.

Vanuit het perspectief van de overheid en waarschijnlijk ook van de meeste Surinamers die niet in het binnenland leven, zijn die (andere) wetten echter niet geldig. Het feit dat de goudwinning geregeld is in informele afspraken, met de marron- en inheemse autoriteiten of het bewakingspersoneel van de concessiehouders, wordt negatief beoordeeld, omdat de goudzoekers zonder een vergunning van de overheid werken, geen formele concessierechten hebben en zich niet houden aan milieu- en arbeidswetgeving. De nationale wetgeving diskwalificeert als het ware de traditionele autoriteit van de marrons en inheemsen in het binnenland én de ongeschreven regels die in de goudvelden gelden. In feite wordt daarmee de kleinschalige mijnbouw informeel gemaakt, waardoor *garimpeiros* en *porknokkers* altijd aan het kortste eind trekken (Szabłowski, 2007). Dit staat haaks op beleid zoals dat door internationale organisaties als de Wereldbank wordt ondersteund in het CASM (Community and Small-scale Mining)-initiatief, dat de sector wil formaliseren.⁸ In Suriname hebben deze goudzoekers bijvoorbeeld geen rechtspositie die hun de zekerheid biedt dat ze langere tijd op één plek kunnen werken, investeringen kunnen doen, en kunnen werken zonder plotseling voor een onvoorziene overtreding gestraft te worden.⁹

Grootschalige mijnbouw geen oplossing

Porknokkers en *garimpeiros* zijn moeilijk te beheersen en te controleren door een overheid die in het binnenland nauwelijks aanwezig is. De politiemacht voor het district Sipaliwini, dat 80% van het land

⁸ Zie www.artisanalmining.org.

⁹ We kunnen in dit artikel niet ingaan op de schade die door de goudwinning wordt toegebracht aan het milieu. WWF-Guianas, de lokale afdeling van het Wereld Natuur Fonds, heeft een speciaal programma om de negatieve effecten van de goudwinning tegen te gaan.

beslaat, wordt gevormd door vijf dienders die gestationeerd zijn in Paramaribo. Ook andere overheidsdiensten, onderwijs en medische posten zijn zeer slecht vertegenwoordigd in het binnenland, in de inheemse en marrondorpen, maar vooral ook in de nederzettingen bij de goudvelden. De voorzitter van de commissie 'Ordering Goudsector', commandant Melvin Linscheer, stelde op de presentatie van de plannen op 5 januari 2011: 'Er heerst anarchie in het achterland, overheidsgezag is afwezig.'

Dit leidt gelukkig niet tot de sociale chaos die sommigen veronderstellen. Maar het betekent wel dat de overheid geen controle kan uitoefenen op naleving van de regels, geen zicht heeft op de personen die zich in de goudvelden bevinden, en niet op de productie. Voor de overheid wordt het goud pas zichtbaar als het in Paramaribo bij een gelegaliseerde opkoper wordt verkocht. Daarmee is er ook geen basis om adequaat belasting te heffen over het goud, anders dan de 1% royalty die via de opkopers wordt geheven.

Zakendoen met een beperkt aantal grote ondernemingen is dan ook om redenen van beheersbaarheid aantrekkelijk. De opeenvolgende Surinaamse regeringen hebben de voorkeur voor grootschalige mijnbouw gehad omdat deze vorm van mijnbouw beter te controleren zou zijn en meer direct financieel voordeel oplevert voor de staat. De overheid onderhandelt met één partij en kan haar eigen belangen goed verdedigen. Toch menen velen dat de afspraken met IAMGOLD niet deugen omdat de overheid maar beperkt meedeelt in de winst, én omdat het bedrijf zelf het goud mag uitvoeren (waarvoor het bedrijf moeilijk te controleren valt).¹⁰ Een ander voordeel van zakendoen met grote ondernemingen is dat deze op grond van internationale normen verplicht zijn om aandacht te besteden aan veiligheid en gezondheid. Arbeiders van IAMGOLD worden goed getraind en er heersen strenge veiligheidsregels op het terrein. Het bedrijf heeft tevens een duurzaamheidsbeleid, waarbij ook nadrukkelijk aandacht bestaat voor de ontwikkeling van de lokale bevolking.¹¹

10 In januari 2011 organiseerde de vakbond (moederbond) een seminar over de goudwinning, waar verschillende sprekers kritiek uitten op de overeenkomst tussen de overheid en IAMGOLD. Zie bijvoorbeeld een verslag op *Starnieuws* van 19 januari 2011 (www.starnieuws.com/index.php/welcome/index/nieuwsitem/4227).

11 Een van de doelstellingen van het bedrijf is: 'Het creëren van kansen voor de gemeenschappen, die bij onze bedrijfsactiviteiten zijn betrokken, om te delen in de winsten van

Als gevolg van de politieke keuze voor grootmijnbouw zijn aan multinationals grootschalige goudmijnbouwconcessies verleend op twee plekken waar veel kleinschalige goudzoekers opereren: de Gros Rosebel-concessie in het district Brokopondo en de Nassau-concessie in het Nassaugebergte (zie figuur 1). De Gros Rosebel-mijn is vanaf 2005 in operatie, en leeft sindsdien in een constante onderhandeling met de *porknokers* uit het marrondorp Koffiekamp, dat midden in de concessie kwam te liggen. De lokale gouddelvers bevechten steeds opnieuw met succes het recht om ook te werken op de concessie. Ze worden gedoogd door IAMGOLD. In het Nassaugebied is men nog in de exploratiefase, maar de naar schatting duizend kleinschalige goudzoekers die in dit gebied werken, zijn gesommeerd te vertrekken. *Starnieuws*¹² meldt op 7 april 2011 dat drie keer een ultimatum is uitgesteld, maar dat uiterlijk 17 april de ontruiming een feit zal zijn. De krant citeerde president Bouterse, die zei: 'De ontruiming zal zeker komen, het moet!'

Grondenrechten

De conflicten rondom de goudwinning zijn zeer complex. De inzet is hoog en er zijn veel belanghebbenden: de lokale gemeenschappen van inheemsen en marrons, onder wie veel goudzoekers, de immigrantgoudzoekers met name uit Brazilië, Surinamers uit de kuststrook die concessies bezitten of werken in de goudwinning, internationale bedrijven, van kleine ondernemingen tot multinationals zoals Newmont en IAMGOLD, en ten slotte de overheid. Allemaal zijn ze betrokken en hebben ze belangen bij de toegang tot het goud en de zeggenschap erover. In Suriname speelt het grondenrechtenvraagstuk hierin een belangrijke rol.¹³ Behalve de tegenstrijdige en vaak verborgen belangen van verschillende betrokken partijen, bemoeilijkt het zogeheten grondenrechten-

onze maatschappij door het ontwikkelen van lange-termijn projecten voor de opbouw van de economie en capaciteitsversterking' (www.iamgold.com/English/Responsibility/Our-Commitment/Our-Policies/default.aspx).

12 De veelgelezen digitale krant van mediabedrijf Network Star Suriname; zie www.starnieuws.com.

13 Vertegenwoordigers van de marrons maakten dit duidelijk bij de presentatie van het project 'Ordering Goudsector' op een conferentie te Langetabbetje, in het Paramakaans gebied.

vraagstuk een regulering van de goudsector. Wettelijk is er geen erkenning voor de grondenrechten van de inheemse en marrongroepen in het land. De overheid nam het gewoonterecht van deze gemeenschappen echter vaak wel in acht. In feite is de situatie van de gouddelvers uit Koffiekamp die op de exploitatieconcessie van IAMGOLD werken, een gevolg van de erkenning van of tenminste rekening houden met de grondenrechten van de Ndjuka, hoewel die nooit officieel erkend zijn. In deze gevallen wordt ook de traditionele autoriteit wel geraadpleegd of in kennis gesteld. Over de aanstaande ontruiming in het Paramakaans gebied schreef *Starnieuws* op 6 april 2011: 'De president merkte op dat het gaat om een gebied dat onder gezag valt van de *granman*.' Dat leek te impliceren dat alleen met toestemming van granman Samuel Forster de gouddelvers zouden worden weggestuurd. Maar waarschijnlijk moet dit worden geïnterpreteerd als een geste van respect, die echter niet een wijziging van de regeringsplannen impliceert. Al in 2007 droeg het Inter-Amerikaanse Hof voor de Mensenrechten Suriname op om de grondenrechten van de Saramakanen vast te leggen en hun gebied af te bakenen (Price, 2010; MacKay, 2010). Aan dit vonnis is nog geen uitvoering gegeven.

Conclusie

Het is niet te voorspellen of de regulering van de goudsector tot de gewenste resultaten zal leiden. Het verklaarde doel is om de goudopbrengsten in te zetten voor de ontwikkeling van het land. De grote economische waarde van het goud maakt dat er veel aandacht naar uitgaat, en versterkt de (potentiële) conflicten in de samenleving, maar ook het belang van samenwerking tussen belanghebbenden. De Surinaamse overheid voerde jarenlang een gedoogbeleid ten aanzien van alles wat met de goudsector in het land te maken heeft. Daarvoor zijn verschillende redenen aan te voeren: de zwakke overheid die in het oerwoud – daar waar veel goud wordt gevonden – geen vertegenwoordiging heeft, het grondenrechtenvraagstuk dat zo moeilijk oplosbaar is, en de persoonlijke belangen van vele invloedrijke politici en militairen in de goudsector. Het resultaat van dit beleid was een ongebreidelde groei van de kleinmijnbouw, die een grote bijdrage levert aan de economie van Suriname, maar

tegelijkertijd grotendeels informeel en buiten het gezichtsveld en de invloedssfeer van de overheid blijft.

Registratie kan een manier zijn om de informele goudzoekers een plaats in de formele organisatie van de samenleving te geven. Als het werk van de *garimpeiros* en *porknokkers* op deze manier erkenning krijgt, zou dat een bijdrage kunnen zijn aan de ontwikkeling van (het binnenland van) Suriname. Registratie zou wellicht de negatieve faam van de huidige informele goudsector kunnen wegnemen, evenals de associatie met criminaliteit en wetteloosheid. Bovendien zal formalisering deze ondernemers de mogelijkheid geven om bankleningen te verwerven voor investeringen. Met goede begeleiding en voorlichting zouden zij dan ook kunnen investeren in schonere werkmethode en aanspreekbaar zijn op naleving van milieuwetgeving. Het ziet er op dit moment echter naar uit dat de 'Ordering Goudsector' in deze fase alleen op registratie en belastingheffing gericht is. Dan is het maar de vraag of het binnenland profijt zal hebben van de ontwikkeling die het doel is van de hele operatie.

Literatuur

Fritz-Krockow, B., G. El Masry e.a.

Suriname: Towards stability and growth

Washington, IMF, 2009

Healy, C., M. Heemskerk

Situation analysis of the small-scale goldmining in Suriname

Paramaribo, World Wildlife Fund, Guianas Regional Program, 2005

Heemskerk, M.

Kleinschalige goudwinning in Suriname. Een overzicht van sociaaleconomische, politieke, en milieu-aspecten

Amsterdam, CEDLA, 2009

Heemskerk, M.

The gold marketing chain in Suriname

Paramaribo, WWF Guianas Sustainable Natural Resource Management Project, 2010

IMF

Suriname: 2009 Article IV Consultation – Staff Report
Washington, IMF Country Report No.10/44, februari 2010

MacKay, F. (red.)

Saramaka. De strijd om het bos
Amsterdam, KIT Publishers, 2010

Price, R.

Rainforest warriors: Human rights on trial

Philadelphia, University of Pennsylvania Press, 2010

Szablowski, D.

Transnational law and local struggles. Mining, communities and the World Bank

Oxford/Portland, Oregon/Hart Publishing, 2007

Theije, M. de

'De Brazilianen stelen al ons goud!' Braziliaanse migranten in stad en binnenland

Oso, Tijdschrift voor Surinamistiek, jrg. 26, nr. 1, 2007, p. 81-99

Theije, M. de

'Now that there is no easy gold left...' Local and migrant miners' prospects of development in Suriname gold fields

Presentatie gehouden op het seminar 'Anthropology of small scale gold mining and development', Vrije Universiteit Amsterdam, 28-29 maart 2008

Theije, M. de, M. Heemskerk

Transforming land tenure systems in the quest for gold: Aluku, Wayana, and the state in the Suriname French Guiana border region

In: E.B. Visigalli en A. Roosevelt (red.), *L'acte de colloque Amaz'hombres*, Cayenne, Ibis Rouge, 2009a, p. 353-365

Theije, M. de, M. Heemskerk

Goudwinning als motor van de hedendaagse marronsamenleving

In: A. Stipriaan en T. Polimé (red.), *Kunst van overleven; marroncultuur uit Suriname*, Amsterdam, KIT Publishers, 2009b, p. 128-135

Worldbank

World trade indicators 2009/10: Country trade briefs ('Suriname Trade Brief')

Washington, Worldbank, 2010 (www.worldbank.org/wti)

WWF

Situation analysis of the small-scale goldmining in Suriname

Rapport geschreven door C. Healy en M. Heemskerk Paramaribo, World Wildlife Fund – Guianas Regional Program, 2005